



แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่
TRENDS IN ENHANCEMENT OF 21ST CENTURY LEARNING SKILLS
FOR ADULT LEARNERS

นายเอกชัย พุทธสอน *

Ekkachai Phuttasorn

อาจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล **

Suwithida Charungkaitikul, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ และ 2) นำเสนอแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามตามวิธีวิจัยแบบเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน แล้วนำมาสรุปการได้ค้นพบจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และนำเสนอแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ โดยการตรวจสอบและประเมินผลแนวโน้มจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ (1.1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม คือ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (1.2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี คือ มีทักษะการรู้ การใช้ และการจัดการด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศให้เท่าทันอยู่เสมอ และ (1.3) ทักษะชีวิตและการทำงาน คือ มีทักษะในการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ 2) แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ (2.1) แนวโน้มด้านหลักการและนโยบาย คือ เน้นการเรียนรู้อยู่บนพื้นฐานของการศึกษาผู้ใหญ่ (2.2) แนวโน้มด้านคุณลักษณะทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน (2.3) แนวโน้มด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ การส่งเสริมรูปแบบ การปฏิบัติจริง และ (2.4) แนวโน้มด้านการสนับสนุนและส่งเสริม คือ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากทุกภาคส่วนในสังคม

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: amasant_bonne@hotmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: Suwithida@yahoo.com/Suwithida.c@chula.ac.th

ISSN 1905-4491

Abstract

The purposes of this research were to: 1) analyze learning skills in the 21st century for adult learners, and 2) propose trends in the enhancement of 21st century learning skills for adult learners. The data were collected from analysis of documents and related research in Thailand and other countries using document analysis from in-depth interviews using the Delphi Technique questionnaire given to 17 experts. Conclusions were then drawn from the database on the consensus of the experts and trends proposed by 7 qualified people who monitored and evaluated the trends in the enhancement of 21st century skills for adult learners.

The analysis of results of the main learning skills for adult learners showed the importance of (1.1) learning and innovation skills: acquiring knowledge, self-directed learning; (1.2) Information, media and technology skills: to use and manage information, media and technology and (1.3) life and work skills: adaptability in line with a rapidly changing social and contextual environment 2) trends in the enhancement of learning skills for adult learners included (2.1) trends in principles and policies focusing on adult education; (2.2) characteristics of 21st century learning skills: learning and innovation skills, Information, media and technology skills, and life and work skills; (2.3) trends in organizing learning processes: promoting active learning; and (2.4) trends in support and promotion: building learning networks from different sectors in society.

คำสำคัญ: แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21/การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

KEYWORDS: TRENDS IN THE ENHANCEMENT OF 21ST CENTURY LEARNING SKILLS/ ADULT LEARNERS

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เมื่อต้องเผชิญหน้ากับปัญหาท้าทายต่างๆ ที่รออยู่ในอนาคต มนุษย์มองเห็นคุณค่าของแก่นของของการศึกษา เพื่อนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีขึ้นในศตวรรษใหม่ในวงการศึกษาความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาการเผชิญกับข้อมูลมหาศาล ซึ่งไม่สามารถจัดการกับข้อมูลเหล่านั้นและใช้ข้อมูลเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ได้ การเปลี่ยนแปลงและปัญหาชุดใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพ จึงทำให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ใหม่และทักษะชีวิตชุดใหม่ (ทศนา แคมมณี, 2555) อีกทั้งปัจจุบันมนุษย์อยู่ในโลกาภิวัตน์ที่ไม่มีแน่นอน ทักษะเดิมๆ ที่มนุษย์มีและใช้ได้ผลในโลกยุคก่อนๆ ไม่สามารถใช้ได้ผลในยุคปัจจุบันและอนาคตมนุษย์ต้องเรียนรู้ทักษะใหม่เพื่อความอยู่รอดในสังคม (Martin, 2010)

การรับรู้ถึงเปลี่ยนแปลงและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียกร้องให้เตรียมความพร้อมพลเมืองสำหรับศตวรรษที่ 21 เพื่อสะท้อนความเป็นไปได้ในด้านต่างๆ ของการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสรุปทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (Bellanca & Brandt, 2010 อ้างถึงใน ทศนา แคมมณี, 2555) ดังนี้ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ การมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ได้แก่ ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และ 3) ทักษะชีวิตและการทำงาน ได้แก่ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การมีความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง การเพิ่มผลผลิตและการรู้รับผิด ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ นอกจากนี้ Kay (2010) ได้ให้

เหตุผลว่า โลกกำลังเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความรู้ และนวัตกรรม ผู้ที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้เท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น ทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 สามารถช่วยให้บุคคลเรียนรู้และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะที่จำเป็นและหลากหลาย ส่งเสริมให้บุคคลมีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในยุคปัจจุบัน

จากสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 การกำหนดยุทธศาสตร์และการสร้างความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้หลายประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ นิวซีแลนด์ สหราชอาณาจักร เกาหลีใต้ จีน เวียดนาม รวมถึงไทย มีมาตรการ ปฏิรูปการศึกษา เพื่อเตรียมการเสริมศักยภาพของประชาชนทั้งด้านทักษะความรู้ ทักษะคิด ค่านิยม (วิทยากร เชียงกูล, 2552) สำหรับประเทศไทยการปฏิรูปการศึกษาในรอบทศวรรษแรก พ.ศ. 2542-2551 แม้ทุกภาค ส่วนของสังคมทั้งภาครัฐและเอกชนจะมีแนวทางในการสนับสนุนการจัดการศึกษา แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏยังไม่ สามารถยืนยันได้ถึงความสำเร็จของภารกิจด้านการขยายโอกาสและการส่งเสริมด้านการศึกษา โดยการ จัด การศึกษา มุ่งเน้นในเรื่องการแก้ไขกฎหมาย เป็นการบริหารตามกฎระเบียบมากกว่าการมุ่งผลสัมฤทธิ์และการ เพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาที่แท้จริง (วรารักษ์ สามโกเศศ และคณะ, 2553) นอกจากนี้ในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 -2559 ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีประชากรวัย เด็กลดน้อยลงในขณะที่ประชากรวัยผู้ใหญ่และวัยชรามีแนวโน้มสูงขึ้น แต่มีงานทำเพียงร้อยละ 38.2 ในปี พ.ศ. 2552 (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ซึ่งประชากรเหล่านี้ จำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษาเพิ่มเติมตลอดชีวิต เพื่อจะได้ปรับตัวให้ทันกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่อง

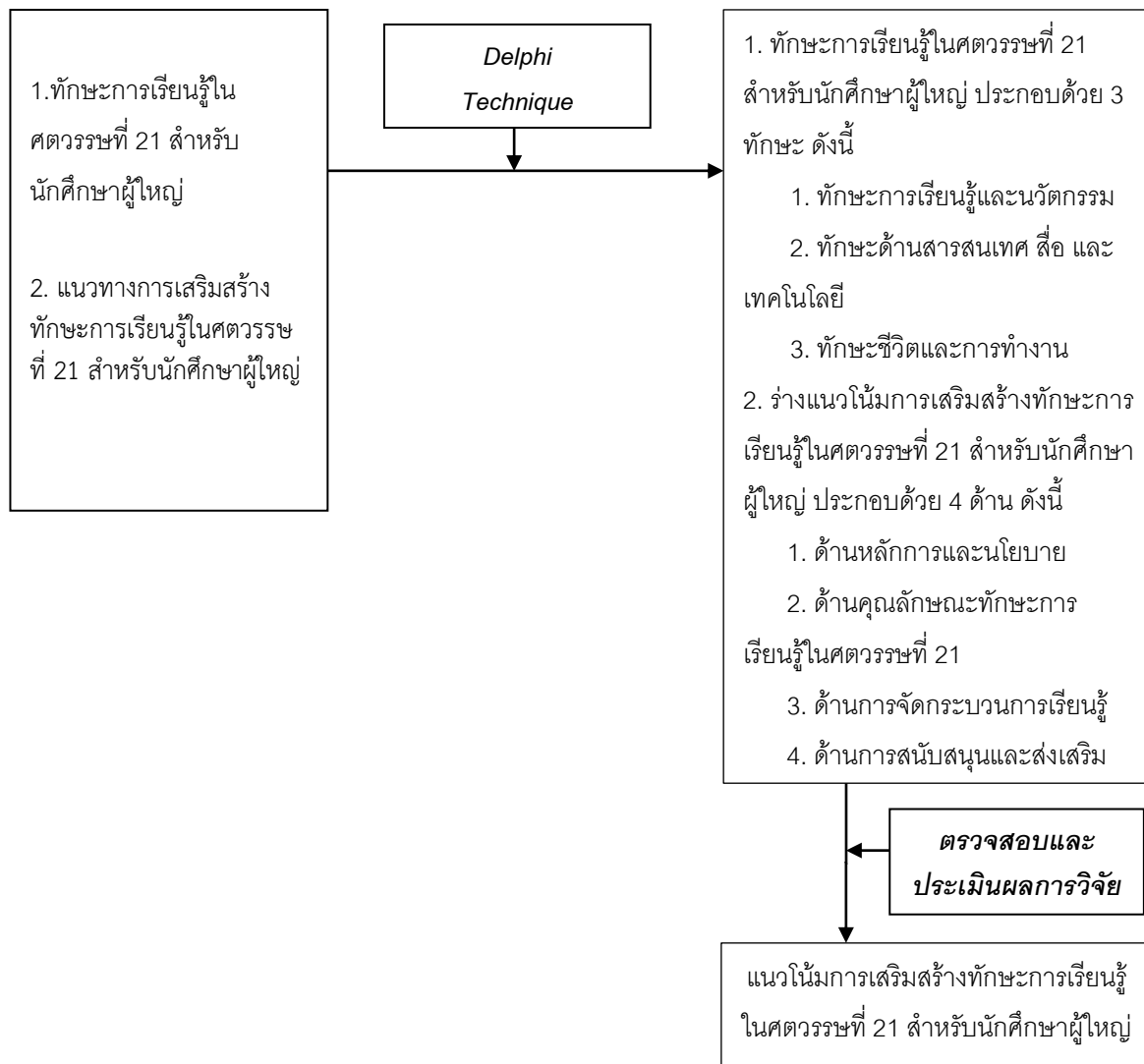
หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่จัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ คือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีหน้าที่ส่งเสริมให้นักศึกษาผู้ใหญ่ได้รับการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาเพื่อการ มีงานทำอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้เกิดสังคมฐานความรู้และการมีอาชีพที่ยั่งยืน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ที่กล่าวว่า การส่งเสริมและการสนับสนุน การศึกษาดำเนินการเพื่อให้นักศึกษาผู้ใหญ่ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในการพัฒนาศักยภาพกำลังคนและ สังคม เพื่อให้ได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกำหนดให้ จัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อให้สามารถปรับตัว อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีความรู้พื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะการดำเนินชีวิตที่ดี มีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และบูรณาการความรู้มา ใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย, 2551) จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น แรงงานที่มีคุณภาพจึงเป็นปัจจัยที่ จำเป็นอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ การมีทักษะความรู้และทักษะวิชาชีพที่สูงขึ้น เป็นการเพิ่ม ศักยภาพตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจำเป็นต้องจัดการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อเตรียมพร้อมนักศึกษาผู้ใหญ่ให้สามารถก้าวสู่ ตลาดแรงงานอย่างมีคุณภาพ การเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จะช่วยสร้างศักยภาพ และทักษะที่พร้อมในการทำงานอย่างมีคุณภาพ และตรงตามความคาดหวังของสังคมในอนาคต

จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้าง ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของ

ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศใน 10-20 ปีข้างหน้า ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาโดยการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคแบบเดลฟาย (Delphi Technique) ซึ่งเป็นการศึกษาถึงอนาคต ที่จะทำให้มองเห็นแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่น่าจะเป็นไปในอนาคต รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ โอกาส และผลกระทบที่เกิดขึ้นในระหว่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่น่าจะเกิดขึ้น เพื่อเป็นการบ่งชี้อนาคตว่าสิ่งใดจะเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่” จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้กำหนดแนวนโยบาย ทิศทางการพัฒนา และการจัดทำแผนปฏิบัติการของหน่วยงานต่างๆ ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับบุคลากรสืบไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัย และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยได้แบ่งเนื้อหาที่ใช้กำหนดกรอบการวิจัยให้ครอบคลุมในเรื่องของแนวทางการจัดการศึกษาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แนวทางการจัดการศึกษาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตจากพระราชบัญญัติ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 รวมไปถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและเอกสาร การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ วิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย และนำเสนอแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ โดยผู้วิจัยนำ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นแรกมาสรุปผลเพื่อกำหนดเป็นร่างแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ในการตรวจสอบประและประเมินผลการวิจัยกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน เพื่อหาแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านหลักการและนโยบาย 2) ด้านคุณลักษณะทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และ 4) ด้านการสนับสนุนและส่งเสริม ซึ่งประเด็นสำหรับการตรวจสอบและประเมินผล แนวโน้มในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ความถูกต้องและเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ความเป็นคุณค่า และประโยชน์ และภาพรวมของโครงสร้างและองค์ประกอบ โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่
2. เพื่อนำเสนอแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีวิจัยแบบเดลฟายจำนวน 3 รอบ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ด้านการศึกษาลดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาผู้ใหญ่ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ใช้บัณฑิตทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งหมดจำนวน 17 ท่าน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการศึกษาลดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาผู้ใหญ่ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษาลดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาผู้ใหญ่ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป 3) เป็นผู้ที่มีผลงานทางด้านการศึกษาลดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาผู้ใหญ่ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 4) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหาร หรือส่งเสริมการเรียนรู้ หรือจัดการศึกษาลดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาผู้ใหญ่ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 5) เป็นผู้มีความรู้ทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป หรือมีตำแหน่งในสายงานการสอนในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา หรือมีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือเทียบเท่า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 3 รอบ ดังต่อไปนี้

แบบสัมภาษณ์รอบที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดที่มีข้อความเกี่ยวกับหลักการและนโยบาย ขอบข่ายทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการสนับสนุนและส่งเสริม รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อหาแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยจำนวน 5 ท่าน

แบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายปิดที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เนื้อหาของคำตอบผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 ในลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายปิดในลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่มีข้อความเหมือนกับรอบที่ 2 ในแต่ละข้อความจะระบุค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ผ่านมาเพื่อส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทบทวนคำตอบของตนเองว่าจะยืนยันคำตอบหรือปรับเปลี่ยนคำตอบ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยศึกษาเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รวมไปถึงเนื้อหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจากเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศระหว่าง พ.ศ. 2540 – พ.ศ. 2557 โดยใช้เป็นแบบวิเคราะห์เอกสาร

2. การวิจัยด้วยเทคนิคแบบเดลฟาย

2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open - Ended Form) เพื่อใช้สัมภาษณ์

ผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำและพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตามความเหมาะสม

2.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามในรอบที่ 2 ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นแบบสอบถามในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งข้อคำถามแต่ละข้อสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์คำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดในรอบที่ 1

2.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามในรอบที่ 3 โดยใช้ข้อคำถามเดิมที่เหมือนกับแบบสอบถามในรอบที่ 2 หากแต่มีการแสดงตำแหน่งค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ที่คำนวณได้ และคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 โดยมีจุดประสงค์ให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและทบทวนความคิดเห็นของตนเองอีกครั้งว่าจะยืนยันคำตอบหรือปรับเปลี่ยนคำตอบ

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำและแก้ไขตามความเหมาะสม รวมถึงการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหาหรือตัวแปรที่ต้องการวัดหรือไม่ จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และด้านการวัดและประเมินผล รวมจำนวน 5 ท่าน ในการพิจารณาตรวจสอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนัดหมายผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่านตามวัน เวลา และสถานที่ที่ผู้เชี่ยวชาญได้นัดหมายไว้ แล้วลงไปสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง โดยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสัมภาษณ์รอบที่ 1 พร้อมโครงร่างวิทยานิพนธ์ และแบบสัมภาษณ์เพื่อชี้แจงรายละเอียด จากนั้นผู้วิจัยนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1, 2 และ 3 มาวิเคราะห์ ตรวจสอบและประเมินผลการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน จากนั้นนำเสนอเป็นแนวโน้มนำการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิจัยแบบเดลฟายจำนวน 3 รอบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 1 เป็นการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญจากแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้มาจัดเป็นข้อย่อย และตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการคำนวณ จากนั้นนำค่าที่ได้ไปแสดงในแบบสอบถามรอบที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและแสดงความคิดเห็นอีกครั้ง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ซึ่งการได้รับฉันทามติมีเกณฑ์ในการพิจารณาข้อความ คือ ต้องมีค่ามัธยฐานไม่ต่ำกว่า 3.50 ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานและค่าฐานนิยมไม่เกิน 1.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ต้องมีไม่เกิน 1.50 (Dalkey & Helmer, 1963 อ้างถึงใน เทวิล ศรีรองเมือง, 2551)

ขั้นตอนที่ 2 การนำเสนอแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยวิธีการวิจัยแบบเดลฟาย จำนวน 3 รอบ แล้วนำร่างแนวโน้มที่ได้นั้นมาตรวจสอบและประเมินผลการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ รวมถึงมีผลงานในด้านการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาผู้ใหญ่ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้บริหารนโยบาย และผู้ปฏิบัติงาน ที่ปฏิบัติงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 7 ท่าน เพื่อการตรวจสอบและประเมินผลการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบประเมินแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อการตรวจสอบและประเมินผลการวิจัย ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านหลักการและนโยบาย 2) ด้านคุณลักษณะทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และ 4) ด้านการสนับสนุนและส่งเสริม โดยประเด็นสำหรับการตรวจสอบและประเมินผลแนวโน้มในด้านต่างๆ ประกอบด้วย 1) ความถูกต้องและเหมาะสม 2) ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 3) ความมีคุณค่าและประโยชน์ และ 4) ภาพรวมของโครงสร้างและองค์ประกอบ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินแนวโน้ม เพื่อการตรวจสอบและประเมินผลแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ในด้านต่างๆ จากนั้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำและพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาแก้ไขปรับปรุงตามความเหมาะสม

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) รวมถึงขอคำแนะนำและแก้ไขตามความเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ท่านตามวัน เวลา และสถานที่ที่ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านได้นัดหมายไว้ จากนั้นดำเนินการนำแบบประเมินแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง และจัดส่งทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ในด้านต่างๆ โดยนำผลการตรวจสอบและประเมินแนวโน้มที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการคำนวณ จากนั้นนำค่าที่ได้มาวิเคราะห์ตามเกณฑ์การแปลความหมายของข้อมูล และสรุปเป็นแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ รวมถึงการรวบรวมและสรุปข้อคิดเห็นและ/หรือข้อเสนอแนะทั้งหมด

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยและการอภิปรายผลจากสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ประกอบด้วย 3 ทักษะ ดังนี้ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา และทักษะการสื่อสารและความร่วมมือในการปฏิบัติงาน 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ได้แก่ ทักษะความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะการรู้ ทักษะการใช้ และการจัดการ ทักษะการวิเคราะห์ และการเข้าถึงสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ทักษะชีวิตและการทำงาน ได้แก่ ทักษะความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ทักษะความคิดริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ทักษะการเพิ่มผลผลิตและการรับรู้ผิดชอบ และทักษะความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบในการ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ พบว่า แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ 1) แนวโน้มด้านหลักการและนโยบาย 2) แนวโน้มด้านคุณลักษณะทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) แนวโน้มด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และ 4) แนวโน้มด้านการสนับสนุนและส่งเสริม ดังนี้

1. ด้านหลักการและนโยบาย พบว่า การเรียนรู้อยู่บนพื้นฐานของหลักการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่ จิตวิทยาผู้ใหญ่ และสอดคล้องกับบริบทของการดำรงชีวิตของนักศึกษาผู้ใหญ่ ดังที่ อาชัญญา รัตนอุบล (2551) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ประกอบด้วย ความเหมาะสมและความพร้อมของผู้ใหญ่ในการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา อายุ ความสามารถ และประสบการณ์เดิม แรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเป็นความต้องการในการเรียนรู้ การได้รับรางวัล รวมไปถึงทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน ขจัดอุปสรรคจากสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่เรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใหญ่ การสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมและสนับสนุนทักษะที่โดดเด่นด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การมีความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีม มีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อและ เทคโนโลยีสารสนเทศให้มีคุณภาพและทันสมัย เพิ่มพื้นที่ของแหล่งเรียนรู้ และทรัพยากรในการเรียนรู้ เข้าถึงได้ง่ายและสามารถใช้ได้ทันที เห็นได้จากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองระหว่างปี พ.ศ. 2552-2556 ได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักคือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและสามารถเรียนอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) และหน่วยงาน/องค์กรมีวิสัยทัศน์และนโยบายที่ชัดเจนเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการส่งเสริมการสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับบริบทและสามารถนำไปใช้ได้จริง

2. ด้านคุณลักษณะทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะความสามารถพื้นฐานในการเรียนรู้ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ และมีวิจารณญาณ มีทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะในการสื่อสารและการร่วมมือกับผู้อื่น สอดคล้องกับ ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (2551) ที่ว่าการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบในทั้งทางบวกและทางลบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ดังนั้นประชาชนทุกคนต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความคิด และทักษะชีวิตให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ได้แก่ มีทักษะการรู้ด้าน การใช้ และการจัดการสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เท่าทันอยู่เสมอ เพื่อการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้ทันต่อเทคโนโลยี และเกิดการเรียนรู้เทคนิควิทยาการแบบใหม่ที่ทันสมัย มีเจตคติที่ดีในการใช้และจัดการสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังที่ Prensky (2001) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก กลายเป็นลักษณะเฉพาะตัวอันเนื่องมาจากการเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ผู้เรียนในปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงการเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีใหม่ๆ และใช้เวลาส่วนใหญ่กับสภาพแวดล้อมที่เป็นคอมพิวเตอร์ วิดีโอเกมส์ โทรศัพท์มือถือ จึงทำให้มีระบบคิดและกระบวนการสารสนเทศที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างสิ้นเชิง และ 3) ทักษะชีวิตและการทำงาน ได้แก่ มีทักษะด้านความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อม มีทักษะในการดำรงชีวิตและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การรู้ระเบียบวินัย คุณธรรมและจริยธรรม มีทักษะความคิดริเริ่มในการชี้นำตนเองอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง มีทักษะในการเป็นผู้นำและมีความรับผิดชอบ รู้จักการเสียสละ และมีทักษะการเพิ่มผลผลิตในการปฏิบัติงาน ซึ่ง วิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการทำงานไม่ได้ขึ้นกับรู้มากหรือรู้น้อย แต่ขึ้นกับทักษะการเรียนรู้ พร้อมเรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ อยากเรียนรู้ สนุกกับการเรียนรู้ เรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากทุกสถานที่ มีทักษะชีวิตที่ดี สามารถปรับตัวได้ทุกครั้งที่เมื่อพบอุปสรรคและปัญหาชีวิต และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจากปรากฏการณ์ใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ Kay (2010) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันโลกกำลังเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศจากระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมาเป็นระบบเศรษฐกิจบริการที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความรู้ และนวัตกรรมที่หลากหลาย ผู้ที่สามารถปรับตัวและสร้างประโยชน์ให้แก่องค์กรด้วยการใช้ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ จึงจะประสบความสำเร็จได้

3. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ การสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การปลูกฝังความคิด เจตคติ และค่านิยมที่ดีต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และการนำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการดำรงชีวิต 2) รูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบกลุ่ม และการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้จากการใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้จากสภาพจริง การทดลองและการฝึกปฏิบัติจริง วิธีการเรียนทางไกล วิธีการเรียนแบบออนไลน์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์ และเครื่องมือสื่อสารต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต ดังนั้นนโยบายด้านการศึกษาของระบบ กล่าวไว้ว่า การจัดให้มีวิธีการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถพัฒนาทักษะเกี่ยวกับสาระและวิธีการเรียนรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งพัฒนาสื่อแบบเรียน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออื่นๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2556) และ

ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในลักษณะที่เน้นความร่วมมือกัน ทั้งผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน ผสมผสานการจัดการทรัพยากรการเรียนรู้และแหล่งสื่อต่างๆ ให้เหมาะสมในการเรียนรู้ 3) ทรัพยากรการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี สื่อบุคคล สื่อธรรมชาติ สื่อเชิงกิจกรรม และสื่อจากวัสดุและอุปกรณ์ สื่อแบบทันเหตุการณ์ (Real Time) สื่อเสมือนจริง สื่อของจริง สื่อเชิงกิจกรรมการฝึกปฏิบัติสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และแอปพลิเคชันต่างๆ สื่อสังคมออนไลน์ และสื่อจากแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ที่กล่าวไว้ว่า การจัดหาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ สำหรับการให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง พัฒนาระบบการให้บริการอินเทอร์เน็ต และรูปแบบอื่นๆ เช่น แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ และแท็บเล็ต เพื่อเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ได้ตามความต้องการ 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมการฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การเรียนรู้แบบสืบค้น กิจกรรมตามความสนใจ กิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน กิจกรรมการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กิจกรรมเชิงบูรณาการที่มีสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นตัวเกื้อหนุนการเรียนรู้ กิจกรรมการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ คุณธรรมและจริยธรรมในการดำรงชีวิต การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น และกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการและเชื่อมโยงเนื้อหาสาระแบบผสมผสานทักษะการเรียนรู้เข้าด้วยกัน และ 5) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ มีความยืดหยุ่นทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการจัดการเรียนรู้ มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้รูปแบบการประเมินด้วยตนเอง การประเมินจากการปฏิบัติการของสมาชิกกลุ่ม การประเมินผลแบบออนไลน์ และการประเมินผลตามสภาพจริง ดังที่ Sahin (2009) ได้กล่าวว่า การจัดความพร้อมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ควรวิเคราะห์ทิศทางในการปฏิบัติที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์ผู้เรียนจากข้อมูลและบริบทพื้นฐานของผู้เรียน การเลือกกลยุทธ์ที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ มีการร่วมมือและใช้เทคโนโลยีที่อยู่รอบตัวมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกสื่อที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา และใช้การประเมินที่หลากหลาย อาทิ การใช้แฟ้มสะสมผลงาน การประเมินตนเองของผู้เรียน หรือการประเมินโดยเพื่อนด้วยตนเอง

4. ด้านการสนับสนุนและส่งเสริม มีการจัดตั้งภาคีเครือข่ายจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเป็นผู้อำนวยความสะดวกในด้านนโยบาย ทรัพยากรการเรียนรู้ บุคลากร งบประมาณ และสถานที่ มีเครือข่ายที่ส่งเสริมการสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายผู้ปกครอง นโยบายของภาครัฐและหน่วยงาน/องค์กร/ผู้จัด ต้องมีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ เห็นได้จากนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่าย โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาคีเครือข่ายทุกระดับ และสามารถเชื่อมโยงกันได้ทั่วประเทศ สอดคล้องกับศักยภาพ และระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2556) รวมถึงผู้บริหารมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังสอดคล้องกับ อุดม เขียววงศ์ (2551) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลไม่เพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ จึงจำเป็นต้องระดมทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างมหาศาลในภาคเอกชนและประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั่วประเทศมาใช้ประโยชน์ในการจัดการพัฒนาคุณภาพของประชาชนได้อย่างกว้างขวาง เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการนำเสนอแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่

ผลการนำเสนอแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ จากการตรวจสอบและประเมินผลแนวโน้มในด้านต่างๆ ตามแบบประเมินแนวโน้มจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้ข้อสรุปว่า แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ การประเมินในทุกด้านอยู่ในระดับดี โดยผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความมีคุณค่าและประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความคิดเห็นต่อภาพรวมของผลการวิจัยอยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่าด้านความมีคุณค่าและประโยชน์มีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง เป็นแนวโน้มที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์ต่อการนำไปเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาผู้ใหญ่ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป การปฏิบัติตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคตซึ่งเป็นโลกของการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ คือ แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน เพื่อให้สามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอนาคต สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างชาญฉลาดและรู้เท่าทัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสำเร็จให้กับตนเองสืบไป รวมไปถึงในปัจจุบัน นักศึกษาผู้ใหญ่ต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้อย่างมีความสุข การพัฒนาทักษะการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งในด้านความคิด การกระทำ ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และทัศนคติให้เจริญงอกงามขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น เพื่อช่วยให้ตนเองมีความสุข ความเจริญ เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม โดยสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเองเป็นสำคัญ ฉะนั้นการเรียนรู้ของนักศึกษาผู้ใหญ่จึงเป็นการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาต่างๆ การที่นักศึกษาผู้ใหญ่ได้พัฒนาความรู้ ทักษะและความสามารถ เป็นการเพิ่มศักยภาพของตนเอง ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ เกิดความเสมอภาค ความกินดีอยู่ดี มีสุขภาพอนามัยที่ดี และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

1. หน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ อาทิ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สถาบันการศึกษาทางไกล สามารถนำหลักการไปเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา อาทิ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาโปรแกรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่
2. หน่วยงาน/องค์กรที่เป็นกลุ่มผู้ผลิตและพัฒนากำลังคน รวมไปถึงกลุ่มผู้ใช้แรงงาน อาทิ ศูนย์ฝึกอาชีพและพัฒนาฝีมือแรงงาน สถานประกอบการ มูลนิธิ สามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมและสนับสนุน พัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของบุคลากร
3. หน่วยงานทุกภาคส่วนควรร่วมสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างความร่วมมือระหว่างกันทั้งสถานศึกษา หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการตื่นตัว และเตรียมพร้อมในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. ผู้ปฏิบัติการสอน ควรมีการสอบถามความต้องการในการเรียนรู้ด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กับกลุ่มเป้าหมายอื่น อาทิ เยาวชน ผู้พิการ กลุ่มแรงงานและสถานประกอบการ
2. ควรมีการศึกษาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เกี่ยวกับหลักสูตรของแต่ละวิชาชีพ ทั้งด้านเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อพัฒนานักศึกษาผู้ใหญ่ให้มีทักษะตรงตามความต้องการอย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2551). *แนวคิดและทฤษฎีที่นำรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทวิล ศรีรองเมือง. (2551). *การพัฒนาแบบเครือข่ายการจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิจัยการศึกษาภาคทฤษฎีและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิศนา ขัมมณี. (2555). *บัณฑิตศึกษาในศตวรรษที่ 21: การปรับหลักสูตรการสอน*. (เอกสารอัดสำเนา).
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). *รายงานการสังเคราะห์ผลการวิจัยปฏิบัติการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร จีน เวียดนาม และไทย*. (เอกสารอัดสำเนา).
- วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ. (2553). *ข้อเสนอทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทย*. สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน.: คัมภีร์ กศน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561)*. สืบค้นวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2556, จาก http://www.onec.go.th/onec_administrator/uploaded/Newseducation/announce2011/Seminar-eduReformSecondDecade-24-may-2011.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559*. สืบค้นวันที่ 12 ธันวาคม 2555, จาก <http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11.pdf>.

- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2556). *นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานสำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2551). *พัฒนาการ การเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม เขยทิวศ์. (2551). *การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แปลนพรินทร์ตั้ง.

ภาษาอังกฤษ

- Bellanca, J., & Brandt, R. (Eds.), (2010). *21st century skills: Rethinking how students learn*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Dalkey, N., & Helmer, O. (1963). An experimental application of the Delphi method to the use of experts. *Management Science Journal*. 9(3), 458-461.
- Kay, K. (2010). *21st century skills: Why they matter, what they are, and how we get there*. In Bellanca, J., & Brandt, R. (Eds.), *21st century skills: Rethinking how students learn*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Martin, J. (2010). *The meaning of the 21st Century*. Bangkok: L.T.P.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *In the Horizon Journal*, 9(5), 14-25.
- Sahin, M.C. (2009). Instructional design principles for 21st century learning skills. *Procedia Soc. Behav. Sci. Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 1(1), 1464-1468.